

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

w sprawie z wniosku H. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 sierpnia 2010 r.,

zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 9 kwietnia 2010 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 27 maja 2008 r. przyznał H. M. prawo do emerytury. Odwołanie od powyższej decyzji wniósł wnioskodawca, domagając się wyliczenia emerytury z uwzględnieniem w podstawie jej wymiaru zarobków z dziesięciu kolejnych lat kalendarzowych, tj. z okresu od 1 maja 1975 r. do 31 grudnia 1984 r., oraz obliczenia świadczenia w oparciu o wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący 120,68 %.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 5 marca 2009 r., oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Apelację od powyższego wyroku wniósł wnioskodawca.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 1 grudnia 2009 r., zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do obliczenia wysokości emerytury wnioskodawcy przy uwzględnieniu podstawy wymiaru zarobków z 20 lat, tj. 1965, 1967-1985, z tym że wysokość zarobków za rok 1969 należało uwzględnić w wysokości 31.145,79 zł; w pozostałym zakresie oddalił apelację.

W dniu 15 marca 2010 r. skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z 1 grudnia 2009 r. wniósł osobiście H. M.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z 9 kwietnia 2010 r. odrzucił skargę kasacyjną sporządzoną osobiście przez wnioskodawcę, przyjmując, że jest ona z tego powodu niedopuszczalna, ponieważ wnioskodawca nie ma tzw. zdolności postulacyjnej; z tej przyczyny skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny podniósł, że zgodnie z art. 87¹ k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych, a zatem skarga kasacyjna - jako środek zaskarżenia rozpoznawany przez ten Sąd - powinna być sporządzona przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Wspomniany przepis ustanawia przymus sporządzenia skargi kasacyjnej przez pełnomocnika, którym może być tylko adwokat albo radca prawny. Celem tego przymusu jest zapewnienie właściwego i kompetentnego opracowania skargi kasacyjnej. Po wpływie skargi kasacyjnej do sądu drugiej instancji, sąd ten bada, czy jest ona dopuszczalna, tj. czy została wniesiona przez uprawniony podmiot i w stosunku do orzeczenia, które może być zaskarżone tym środkiem zaskarżenia, oraz czy został zachowany termin do jej wniesienia i czy spełnia ona wymagania formalne. Skarga kasacyjna wniesiona osobiście przez stronę nieposiadającą kwalifikacji przewidzianych w art. 87¹ § 2 k.p.c., jest dotknięta brakiem uzasadniającym jej odrzucenie na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., według którego Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 k.p.c., nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. Skarga kasacyjna z innych przyczyn niedopuszczalna to m.in. skarga wniesiona przez osobę

nieuprawnioną, czyli również przez stronę, ale bez zastępstwa przez adwokata lub radcy prawnego, o których mowa w art. 87¹ § 1 k.p.c.

Zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego wniósł w imieniu ubezpieczonego jego pełnomocnik, zarzucając: 1) nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.), poprzez brak pouczenia wnioskodawcy o konieczności sporządzenia skargi kasacyjnej przez profesjonalnego pełnomocnika zgodnie z art. 87¹ § 1 k.p.c.; 2) naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c., poprzez odrzucenie osobistej skargi kasacyjnej wnioskodawcy, mimo że nie został on poinformowany o konieczności profesjonalnej reprezentacji w zakresie sporządzenia skargi; 3) naruszenie art. 5 k.p.c., przez nieudzielenie stronie działającej bez adwokata lub radcy prawnego pouczenia o obowiązku sporządzenia skargi kasacyjnej przez profesjonalnego pełnomocnika, wbrew brzmieniu przepisu nakazującego udzielanie stronom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia przez Sąd drugiej instancji w trybie art. 395 § 2 k.p.c., zwrot kosztów procesu, w tym zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

W uzasadnieniu zażalenia skarżący podniósł, że zaskarżone postanowienie jest nieuzasadnione, ponieważ Sąd Apelacyjny - doręczając wnioskodawcy wyrok - nie udzielił mu jako osobie występującej w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego wskazówek co do sposobu zaskarżenia orzeczenia, w tym konieczności skorzystania z pomocy profesjonalnego pełnomocnika. Wnioskodawca otrzymał jedynie egzemplarz odpisu wyroku bez stosownego pouczenia. Wnioskodawca nie uzyskał również takiego pouczenia od Sądu Apelacyjnego podczas rozprawy odwoławczej. Pełnomocnik skarżącego podniósł, że zgodnie z art. 5 k.p.c. sąd powinien udzielać stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczać ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań. W niniejszej sprawie takiego pouczenia nie sformułowano. Brak pouczenia co do obligatoryjnego przymusu adwokacko-radcowskiego w zakresie

sporządzenia skargi kasacyjnej spowodował pozbawienie strony dalszej możliwości obrony jej praw w tym postępowaniu, prowadząc tym samym do nieważności postępowania, o jakiej mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione.

Przedstawiona w uzasadnieniu zażalenia argumentacja nie koresponduje z treścią zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego z 9 kwietnia 2009 r., którym Sąd odrzucił skargę kasacyjną, sporządzoną i wniesioną osobiście przez samego ubezpieczonego jako osobę nieuprawnioną (nieposiadającą zdolności postulacyjnej).

Zgodnie z art. 87¹ k.p.c. w postępowaniu cywilnym przed Sądem Najwyższym obowiązuje przymus adwokacko-radcowski. Przymus ten ma charakter bezwzględny, co oznacza, że strony muszą być w tym postępowaniu reprezentowane przez adwokata lub radcę prawnego. Samodzielny, osobisty udział strony w postępowaniu kasacyjnym, bez reprezentacji przez adwokata lub radcę prawnego, zależy od tzw. zdolności postulacyjnej przyznanej w art. 87¹ § 2 k.p.c. osobom posiadającym wykształcenie prawnicze i dodatkowe kwalifikacje w zawodach prawniczych. W każdym przypadku wniesienia skargi kasacyjnej z naruszeniem art. 87¹ k.p.c., czyli samodzielnie przez stronę niereprezentowaną przez adwokata lub radcę prawnego (art. 87¹ § 1 k.p.c.) albo nieposiadającą zdolności postulacyjnej ze względu na kwalifikacje prawnicze (art. 87¹ § 2 k.p.c.), skarga podlega odrzuceniu.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca nie miał zdolności postulacyjnej na podstawie art. 87¹ § 2 k.p.c., więc nie mógł we własnej sprawie wnieść osobiście skargi kasacyjnej. Musiał zatem skorzystać z pomocy prawnej profesjonalnego pełnomocnika w celu spełnienia wymagania przymusu adwokacko-radcowskiego.

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik skarżącego powołuje się na niewłaściwe pouczenie wnioskodawcy o terminie i sposobie zaskarżenia orzeczenia. Należy podkreślić, że wadliwe pouczenie strony co do terminu dokonania czynności procesowej, albo brak takiego pouczenia, może uzasadniać

wystąpienie z wnioskiem o jego przywrócenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 grudnia 1997 r., II CZ 149/97, LEX nr 50616). W orzecznictwie przyjmuje się, że uchybienie przez sąd obowiązkowi należytego pouczenia strony działającej bez adwokata co do przysługujących jej środków odwoławczych i środków zaskarżenia (por. np. art. 5 k.p.c., art. 327 § 1 k.p.c., także w związku z art. 387 § 1 i 3 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.) może uzasadniać przywrócenie terminu do ich wniesienia albo do dokonania czynności procesowych stanowiących warunek ich wniesienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 września 1997 r., III CKN 389/97, LEX nr 50531). Nie jest to jednak przyczyna nieważności postępowania przewidziana w art. 379 pkt 5 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie zakwestionowana została prawidłowość pouczenia wnioskodawcy przez Sąd Apelacyjny o sposobie zaskarżenia wyroku tego Sądu. Okoliczności podniesione w uzasadnieniu zażalenia można byłoby ewentualnie potraktować jako okoliczności uzasadniające wniosek o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej w postaci wniesienia skargi kasacyjnej. Żadna z tych okoliczności nie zmienia jednak oceny, że ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną sporządzoną osobiście, która z tej przyczyny podlegała odrzuceniu.

Na marginesie można zauważyć, że z protokołu posiedzenia jawnego wyznaczonego w celu ogłoszenia wyroku Sądu Apelacyjnego z 1 grudnia 2009 r., na którym obecny był wnioskodawca, jednoznacznie wynika, że został on szczegółowo pouczony o sposobie i terminie wniesienia skargi kasacyjnej. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że wnioskodawca złożył 1 grudnia 2009 r. wniosek o doręczenie mu wraz z uzasadnieniem wyroku Sądu Apelacyjnego z 1 grudnia 2009 r., co dowodzi, że zrozumiał pouczenie o możliwości złożenia takiego wniosku w terminie siedmiu dni od chwili ogłoszenia wyroku. Pomimo stosownego pouczenia, wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną sporządzoną osobiście, co nie odpowiadało treści pouczenia.

Pełnomocnik skarżącego podniósł również w zażaleniu, że z powodu znacznego upośledzenia słuchu wnioskodawca nie rozróżnia słów i mógł nie dosłyszeć, a przez to zrozumieć, treści pouczenia. Także ta okoliczność nie wpływa na ocenę zasadności odrzucenia skargi kasacyjnej, a mogłaby jedynie

usprawiedliwiać wniosek o przywrócenie terminu do dokonania tej czynności procesowej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.